

Mr. Kjøbmand *A. G. Nordvi's* Undersøgelser af ældre hedenske Grave i Östfinmarken.

Fra Handelsstedet *Mortensnæs* omtrent 1 Miil langs Varangerfjorden mod Öst bestaaer Landskabet langs Söen af lave fremspringende Klippeafsatse, under hvilke der ofte af Naturen har været dannet smaae Huler, der ere blevne benyttede til Grave. Hvor disse Klippeafsatser ei styrte lige ned mod Söen, bestaaer Landskabet mellem Söen og disse af en Mængde tynde flade Steenheller, fra flere Alens indtil faa Tommers Udstrækning i Længde og Bredde, og fra een Fjerdedelstomme indtil fire Tommers Tykkelse, og denne Formation fortsættes ned ad i flere Alens Dybde. Hvor denne Steenhelle-Formation fremtræder, naaer den lige fra Söen opefter 4—600 Alen. En saadan Formation kaldes her Steenurd. Paa ovennævnte Strækning langs Fjorden, der omtrent har Retning fra Vest til Öst, findes en stor Mængde Begravelser (flere hundrede), større end paa noget andet langs Varangerfjorden beliggende Terrain, skjönt baade Grave og en lignende Formation forekommer flere Steder. Paa den omtalte Strækning findes Gravene anbragte i Klippeafsatsernes smaa Huler, under de enkeltviis liggende større Stene, samt i den frit liggende Steenurd. De fleste Grave have tidligere været aabnede, uvist af hvem og naar, og vel mest af Nysgjerrighed eller ogsaa i Haab om at benytte de forefundne Ting (Flint?) og muligvis i Forventning om at finde Skatte i dem. I Begyndelsen af denne Maaned levnedes mig nogen Tid til at foretage Undersøgelse af de tidligere aabnede Grave, og jeg var ved samme Leilighed saa heldig, at finde nogle forhen ikke aabnede Grave, af hvilke jeg har været istand til at gjøre mig et tydeligt Begreb om de Folks Begravelsesmaade, hvem disse hedenske Grave tilhøre (Lapperne), og at modbevise at Ligene skjödesløst have været nedlagte, samt at der intet findes i Gravene, hvilket man tidligere har paastaet. Jeg vil derfor give en kort Beskrivelse over Gravenes Form, og tillige oplyse hvad der er fundet i

nogle dels tidligere aabnede og dels nu af mig uaabnede forefundne Grave.

Hvor store Sten hvile paa deres Underlag med en ringe Deel af deres nedre Flade og saaledes lade et Rum tilovers, er dette Rum under Stenen benyttet til Grav, og Aabningen dertil er udenfra tildækket, idet der op imod Stenen er stillet flade Steenheller i flere Lag, hvilke fra Underlaget skraane opad og slutte til det dækkende Klippestykke eller til den store Steens Yderkant. Er Graven anbragt i Steenurden, hvor der kun findes de ovenfor nævnte store Steenheller, da ere disse opkastede, og en næsten firkantet Fordybning er dannet $\frac{1}{2}$ til 1 Alen dyb, saa at deri et Liig beqvemt har kunnet rummes. Siderne af denne firkantede Fordybning ere dannede jævne derved, at Steen ere lagte paa hverandre lige op fra Bunden, men denne Gravmurs Överkant gaaer aldrig höiere op end i Niveau med den omgivende Steenurd. Bunden bestaaer enten af mindre Stene, eller den er belagt med smaa flade tynde Steenheller. Mod Gravmurens indre Side er der stedse opreist større eller mindre Steenheller, der dog ei følge dennes næsten firkantede Form, men snarere ere anbragte saaledes, at Gravens Indre ved disse Steenhellers Stilling erholder en rundagtig Form. Disse indvendig reiste Steenheller naae enten ikke heelt op til Gravmurens Overkant, eller til denne; hvor dette Sidste er Tilfældet, hviler det første Lag af de Steenheller, der dække Graven, paa dem, i modsat Fald er det første Steenlag anbragt hvilende paa Gravmurens Overkant. Indvendig i Graven sees ofte Sidernes Steenheller at være af forskjellig Størrelse, men stedse er der mod Ligets Hoved- og Fodende opreist en stor flad Steen. Til begge Sider af den for Hovedet opreiste Sten, slutte sig tvende smalere, der paa skraaes fra begge Sider nærme sig hinanden imod Gravens Bund og imellem hvilke Hovedet er lagt; dette er altsaa bagtil støttet mod den store opreiste Steen, og fra begge Sider af de smalere i Gravens Bund sammenløbende Stene. Hvor den ene af Gravens Sider

er dannet af en større Steen eller af et jævnt Klippestykke, er der som oftest imod dette indvendig fra ogsaa opreist Steenheller. Dækket over Graven bestaaer af store Steenheller, men hvor Gravens Bredde dertil er for stor, er man blevet nødsaget til at tage lange smale Stene og lægge dem over Graven, for derpaa at anbringe Steenhellerne. Efterat det nederste Lag af Steenhellerne, det der altsaa er nærmest Liget ($1\frac{1}{2}$ à 1 Al. fjernet fra dette), er blevet paalagt, er der atter lagt skraat opad fra Siderne flere Lag tynde Steenheller, hvilke efter Lagenes Mængde, som varierer fra 4 til 16, danne en større eller mindre Forhöining, der jævnt skraaner ned ad til alle Sider mod den omgivende Steenurd. Gravens ydre Udseende er rundagtig og höiner sig efter Lagenes Mængde lidt over den omgivende Steenurd. Hvor Graven har været anbragt under Stene, har Rummet ofte ikke tilladt overalt indvendig at sætte de opreiste Steenheller for at betegne det egentlige indre rundagtige Steenkammer, og det er saaledes kun i de frit i Steenurden anbragte Grave, at man seer Gravens egentlige indre Form. Hvad enten Gravene have været anbragte i Klippenhuler, under store Stene eller i Steenurden, har man paa det omhyggeligste søgt at undgaae fugtige Steder, ligesom ogsaa saadanne, hvor Jord findes i Nærheden; i al Fald er dette Tilfældet med de her i Egnen forekommende Grave. Da Graven saaledes er særdeles vel tildækket med de paa hverandre tagformigt lagte Steenheller, og Bunden ligeledes bestaaer af mindre, flade Stene, maa dette tilskrives, at der findes Been- og Træredskaber hvis Form endnu kan gjenkjendes.

Jeg gaar nu over til at meddele mine enkelte lagttagelser ved de undersøgte Grave:

1. Ved at undersøge en tidligere aabnet Grav, der efter den første Aabning atter havde været godt tildækket, fandtes der et temmeligt godt conserveret Skelet. Graven var $2\frac{3}{4}$ Alen lang, 1 Alen bred, $\frac{3}{4}$ Alen dyb. Den laae *midt i Steenurden*, og der var indvendig opreist flade Steenheller, der naaede op til Grav-

murens öfverste Kant. Bunden var belagt med mindre, tynde Steen. Taget havde bestaaet af store, flade Steenheller, som fremdeles laae over Graven, og de herover liggende Steenlag havde kun været faa, saa at Graven ikke har havt nogen mærkelig Höide over den omgivende Steenurd. Gravens Retning var fra V. til SO. Da Skelettet laae urört, saaes Craniet at have ligget med Ansigtet opad mod SO. eller Öst. I Graven fandtes meget sammensyet Birkebark, Fugle- og Fiskebeen, og ved Ligets venstre Side ved Brystet en lille rundagtig Metalskaal, hvis Diameter er omtrent 2 Tommer og Dybde $1\frac{1}{2}$ Tomme. Paa Skaalens nedböiede ydre Kant har der været paaloddet i trende Stykker en tynd flad Metalring af samme Metal som Skaalens, hvilken Ring paa et Sted er lidt böiet opad, saa at den ikke følger Skaalens Yderkant, men lader en Aabning tilsyne, som om der har været paaloddet et Skaft, hvortil der i Graven dog ikke fandtes Spor. Den paaloddede Metalring har bestaaet af 3de Stykker, der have været sammenloddede. Kun paa eet Sted sees et Hul gjennem Kanten af Skaalen og Metalringen, hvorigjennem formodentligen en Nagle har været anbragt. Skaalen er heel.

2. *Under en meget stor Steen*, som ved sin Stilling dannede paa venstre Side en Aabning, fandtes denne tidligere at have været lukket med opreiste Stene, og dette saaes endnu at være Tilfældet ved den nordre og söndre Side. Ved at undersøge Gravens Bund, der bestod af mindre Stene, fandtes öfverst i Graven mod Vest, hvor den store Steen ved sin Stilling danner en Hule af omtrent $\frac{3}{4}$ Al. Höide, $2\frac{1}{2}$ Al. Længde, samt $1\frac{1}{2}$ Al. Bredder, et Stykke efter Længden sammenböiet Metal, hvorigjennem sees Spor af Senetraad. Dette Metalstykke, der sammenböiet er 2 Tommer langt og $\frac{1}{2}$ Tomme bredt, er langs Længden ujævnt afhugget, og bærer paa forskjellige Steder Spor af Indtryk af et skarpt Instrument. Ellers fandtes der kun nogle Stykker Birkebark og Fiskebeen. Ovennævnte Metalstykke er formodentlig nedlagt hos den Afdöde som Amulet.

3. I en tidligere aabnet og uden Overdække værende Grav der laae *midt i Steenurden*, fandtes paa venstre Side i Graven, lagte mellem de Gravmuren dannende Steenlag, 4 Beenpile af trekantet Form, hvoraf de to ere godt conserverede, og en ligeledes godt conserveret Fiskekrog af Reensdyrhorn. Desuden fandtes Fugle- og Fiskebeen, smaa Træstykker, sammensyet Birkebark, 2de Snegle, 1 Stykke Læggebeen af Reensdyr og nogle meget fortærede Menneskebeen.

4. I en *midt i Steenurden* beliggende Grav, der tidligere havde været aabnet og hvis Bund var opfyldt med de over Graven lagte Steenlag, fandtes endeel smaa uregelmæssigt dannede hvide Quartzstykker og en af samme Steenart tildannet skarp trekantet lille Pilespids.

5. En tidligere aabnet Grav undersøgtes nøiere, og deri fandtes et meget fortæret Skelet. Gravens Retning var fra V. til Ö., og Kraniet laae i den vestre Ende af Graven. Til Graven var der paa den nordre Side benyttet en jævn Klippevæg, hvortil der var opreist flade tynde Steen, hvilket ogsaa var Tilfældet ved de andre Sider. Bunden bestod for en Deel af smaa Stene. Paa Bunden af Gravens övre Deel fandtes paa venstre Side af Skelettet tre meget beskadigede Bævertænder, 1 Muslingeskjæl (Koskjæl), hvis övre Deel var bortskaaret, saa at den nedre dannede en Ring, hvori laae en mørkladen toppet, flintagtig Steen, og i Gravens nedre Ende laae et fladt, hvidt Quartzstykke. Paa Skelettets höire Side midt i Graven fandtes en graalighvid mod Enden but tilspidset, men af Naturen tildannet Steen; den er 6 Tommer lang, og dens Diameter i överste Ende, hvor den er flad, 5 Tommer; Fladen viser Spor af at have været benyttet til Slag, idet den der er af lysere Farve, ligesom der ogsaa paa dens ydre Sider sees 6 smaa Fliser at være afsprungne ved Slag paa forskellige Steder. Desuden fandtes henlagt i Gravens Bund paa forskellige Steder 4 Snegle, meget sammensyet Birkebark, Fugle- og Fiskebeen. For faa Aar tilbage saaes i denne Grav en

Mængde Reenhaar, hvilket ikke af mig er iagttaget i nogen anden Grav.

6. *Under et fremspringende Klippestykke*, op imod hvilket en Grav var dannet, fandtes der ved at optage endeel i Graven sammenstyrtede Steenheller tvende to Tommer lange og een noget mindre Tand, som ikke ere af Dyr, der nu forekomme her i Egnen, men ganske vist smaa Hvalrostænder. Desuden fandtes i Graven 3 Ryghvirvler af Reensdyr, smaa Stykker af et Cranium, Birkebark og Fiskebeen.

7. I en aabnet Gravs vestre Ende fandtes et lidet Stykke udhulet Leer, der viser sig at være Fragment af et større Kar, tvende forskellige Arter Snegle og nogle hensmuldrede Menneskebeen.

8. I en tidligere aabnet Grav fandtes paa Bunden, der nu var overvoxet med Lyng og Moss 1 Metalspænde, paa hvis Overflade er slaaet Nagler til Zirat. Paa Undersiden er paaloddet Ringe, for ved disse at paasye den til Klædningsstykket. Endvidere fandtes en Metalfigur, der paa den ene Side var noget beskadiget af Rust, forestillende et Dyr (Björn), et mod Enden tilspidset Furutræestykke, omtrent 1 Alen langt, og endeel syet Birkebark og Fiskebeen. Gravens Vægge udgjøres paa tvende Sider af fast Bjerg, og de andre Sider dannes af store Stene. Bunden bestod af mindre Stene. Baade Klippestykkerne og de store Stene, der dannede den indre Gravmuur, laae skjulte i *Steenurden*, bedækkede af Steenheller, der udgjøre Formationen. Dybden var $\frac{3}{4}$ Alen, Længden 2 Alen 10 Tommer, Bredden i vestre Ende 1 Alen og i östre 1 Alen 3 Tommer. Gravens Retning er fra V. til Ö., og dens ydre Form er meget betegnende, idet de over Graven lagte Steenhelle-Lag belöbe sig til 10 Lag af store Steenheller, der fra Siderne vare lagte paa hverandre skraaes opad, og dannede saaledes en lille rund Höi.

9. Under de nedfaldne Steen fra Overdækket af en tid-

ligere aabnet Grav fandtes et Stykke Enetræ, 2 Alen langt og $\frac{1}{2}$ Tomme i Diameter. Dette Træstykke er godt conserveret.

10. En Fjerdingsmiilsvei fra Mortensnæs fandtes en Grav at være dannet op *imod en Klippevæg*, der udgjorde Gravens nordre Side og hvorfra en fremragende Klippekant gik nogle Alen ud over Graven i en Höide af $2\frac{1}{2}$ Alen over den op til Klippevæggen liggende Steenurd. Den havde tidligere været aabnet, men ved at borttage nogle faa Steenheller fandtes 1 Cranium, hvis Ansigt endnu var bedækket med flere dels fra Siden og dels forfra over hinanden lagte Lag af Birkebark, höire Sides Ribbeen, Laarbeen, venstre Arm og Laarbeen tilligemed nogle mindre Haand- og Fodbeen. At höire Sides Been vare bedre bevarede, maa tilskrives den Omstændighed, at denne Side nu var bedre dækket af Steenheller end den venstre, hvortil Snee og Regn let havde fundet Adgang. Ved Hovedet fandtes 1 Kindtand (Ræv), Fugle- og Fiskebeen, og ved Ligets Arm paa venstre Side 2de beskadigede og 1 ubeskadiget Fuglepiil, alle trekantede. Paa denne sees 2de indskaarne Furer, hvoraf den ene er længere end den anden, og hvoraf den længste naaer op til Pilens Midte, hvor der paa alle Sider er anbragt et Tegn . Hvor Pilene laae, fandtes et tyndt fladt Furu-Træstykke. Paa forskellige Steder rundt om ved Liget fandtes henlagt 6 Snegle, og nogle faa Stykker Tang saaes i Graven. Foruden det omkring Hovedet endnu paasiddende Birkebarklag, fandtes der under og paa Siderne af dette en betydelig Deel, og ligeledes hvor Hænderne og Fødderne havde ligget; endel af Birkebarken viste sig at have været holdt ved Ilden, for at faae den til Sammensyningen fornödne Böielighed. Graven fandtes ved Maaling at være 3 Alen lang, $1\frac{1}{4}$ Alen bred og $\frac{3}{4}$ Alen dyb, og dens Retning var fra NV. til SO. Craniumet laa med Ansigtet opad, vendt mod SO.

Tretten Alen öst for denne Grav findes en af Steenheller opreist smal Muur støttet op til samme Klippevæg, hvortil ovennævnte Grav er anlagt, 9 Alen lang og $1\frac{1}{4}$ Alen höi, löbende

mod Söen i Retningen fra N. til S. I hvilken Hensigt denne korte Muur er opsat, veed jeg ikke.

11. Ikke langt fra ovenfor nævnte Grav fandtes en *Klippehule* at have været tildannet til en Grav, hvori der nu kun fandtes større Stykker af ubarkede Birketræstokke, større Stykker af Enetræ af 1 à $1\frac{1}{2}$ Alens Længde og af $\frac{1}{2}$ til 1 Tommes Diameter og endel større Stykker Furutræ. Desuden fandtes en betydelig Del hensmulret Træværk, Riskviste, syet Birkebark, 3 Snegle, Fugle- og Fiskebeen. Graven havde været meget stor, thi ved Maaling fandtes dens Længde $4\frac{3}{4}$ Alen, Brede $2\frac{1}{4}$ Alen og Dybde $\frac{3}{4}$ Al. Retningen var fra NV. til SO.

12. I en *under et fremspringende Klippestykke* anbragt Grav fandtes et firkantet hvidt Quartzstykke, hensmuldrede Menneskebeen, Fugle- og Fiskebeen, samt nogle mindre Stykker syet Birkebark.

13. Ved at borttage 4 à 5 Lag Steenheller, der vare lagte skraaes opad fra Steenurden *mod en Klippevæg*, fandtes det nederste Steenlag at være sammenstyrtet, hvorved det underliggende Skelets Cranium var bleven adskilt i flere Stykker. Skelettets Hoved laa paa vanlig Maade med Ansigtet opad, vendt mod Ö., og ved dets Sider fandtes meget af den sammensyede Birkebark, hvormed Hovedet havde været omviklet; der var endnu endeel af Senetraaden tilbage, hvormed de forskjellige Birkebarklag havde været sammensyede. Foruden det beskadigede Cranium, fandtes nogle Ribbeen, Arm-, Laar- og Læggebeen, alle meget for-tærede. Hvor Ligets Bryst havde ligget, fandtes et firkantet lille, af flere Lag rundt med Kanterne sammensyet Stykke Birkebark. Fire Muslingskaller (Koskjæl) laae paa forskjellige Steder, og den övre Deel af disse Skaller var borttaget paa dem alle, saa at den nedre tilbageværende Deel dannede en Ring. Paa höire Side midt i Graven fandtes et lille Stykke hvidt fladt Quartzstykke, der bærer Spor af Slag paa Kanterne; samt 2de Snegle. Desuden fandtes paa venstre Side midt i Graven Spor af at et mindre Liig havde været nedlagt, idet der fandtes en Un-

derkjæbe og nogle Arm- og Laarbeen af et Barneskelet, samt nogle Fiske- og Fuglebeen. Gravens Længde var 3 Alen, Bredde 1 Alen, men den var neppe over $\frac{1}{2}$ Alen dyb. Bunden dannedes af en fra Klippen udspringende $\frac{1}{2}$ Alen bred Kant, hvortil der var lagt flade Stene, for at danne Bunden tilstrækkelig bred.

14. En stor *Klippenhule* fandtes at være benyttet til deri at danne 2de Grave, der fra N. til S. havde været adskilte ved opreiste store Steenheller. Hulens Retning var langs Söen fra V til Ö. Ved at undersøge den vestre Grav fandtes deri Stykker af Ene-, Furu- og Birketræ, $\frac{1}{4}$ à $1\frac{1}{2}$ Alen lange og temmelig tykke, samt tvende mindre Stykker af langagtig, tilspidset Form, hvoraf det ene er af Furu og det andet af Birketræ. Disse Stykker synes at være i deres oprindelige Form og at være til-dannede med Kniv. Desuden fandtes store Stykker Birkebark, Fugle- og Fiskebeen og 3 Snegle. I den östre Afdeling fandtes nogle hensmuldrede Menneskebeen og et stort fladagtigt hvidt Quartzstykke, der paa Kanterne bærer Spor af Slag. Intet Træværk fandtes her.

15. Ved at undersøge en tidligere aabnet Grav, der var godt conserveret, saaes at denne var anbragt *under et lavt fremspringende Klippestykke*, der dannede den halve vestre Del af Graven, hvorimod den övrige Del var dannet ved at forlænge Klippens nederste Del paa begge Sider ved Hjælp af opreiste store fiirkantede Stene. Over de opreiste Stene var der tvært over Graven lagt smalle lange Stene, og over disse igjen tvende Lag store brede Steenheller. Det i Graven fundne Skelet var godt conserveret, og dets Hoved laa med Ansigtet opad mod OSO. I Graven fandtes et lidet Stykke af en Fuglepiil, Fugle- og Fiskebeen og sammensyet Birkebark, og nederst i Graven mange Dyrbeen. Ved Ligets Födder fandtes hensat paa en flad Steen en rundagtig hvidgraa Steen.

16. I en aabnet Grav, hvis Bund var opfyldt med Jord, fandtes nederst i Graven nogle Brudstykker af et Leerkar, hvoraf

det ene Stykke er gjennemboret med 3 smaa Huller. Paa tvende af Brudstykkerne sees en tyk Kant. Desuden fandtes 2de for-tærede Laarbeen. Graven, der laae *midt i Steenurden*, havde intet særdeles betegnende Ydre.

17. En tidligere aabnet Grav, der havde et meget betegnende Ydre, idet der skraas opad fra Siderne var sammenlagt en Mængde Steenheller, blev undersøgt, og efterat de i Graven fra oven nedstyrkede mange Stene vare optagne, fandtes kun et Stykke tykt Furutræ, 1 Alen langt, og paa de 3 Sider næsten afrundet, men fladt tildannet paa den fjerde. Dette Stykke er formodentlig Levning af en Kjerriskjöl. Endvidere fandtes et Stykke tykt Enetræ, $\frac{3}{4}$ Alen langt, og Spor af Birkebark. Gravens Form indvendigen kunde tydeligt gjenkjendes, og Siderne vare dannede af löst paa hverandre lagte Stene i 1 Alens Höide. Mod denne Muurs indre Side var opreist store flade Stenheller. Paa Overkanten af Sidernes Muur var der lagt tvert over Gravens vestre Ende, omtrent $\frac{3}{4}$ Alen fra Gravens Endemuur, en stor, lang, flad Steen, og en lignende over dens östre Ende. Paa begge disse tvert over Graven lagte Stene har for endeel Tag-dækket hvilet, hvortil der paa Grund af Gravens Bredde har været benyttet store Steenheller. Gravens Længde var $3\frac{1}{2}$ Alen, Bredde 2 Alen og Dybde 1 Alen. Bunden bestod af mindre Stene.

18. Stöttet imod nordre Side *mod et lavt Klippestykke, der ligger midt i Steenurden*, og ikke langt fra Söen, fandtes et meget stort Gravsted, hvis Dække var aldeles borttaget. Dette Gravsted var indvendig *afdeelt* ved Mure af löst paa hverandre lagte Steen *i 3de Grave*. Den yderste Gravmur var næsten uforstyrret, og dens hele Længde var, iberegnet Tverenderne, 7 Alen, hver Afdelings Længde circa $2\frac{1}{2}$ Alen, Bredde 2 Alen, og Dybde 1 Alen. Gravstedets Retning var fra V. til Ö. Dette Gravsted var opført paa den for Gravene her sædvanlige Maade, kun med den Forskjel, at 3de Grave have været anbragte ved Siden af hverandre, adskilte fra N. til S. ved et Skillerum af paa hverandre lagte löse Stene, *hvorimod den ydre Gravmur*

har været opført paa samme Tid, fælles for alle Gravafdelinger. Ved at undersøge det vestre yderste Kammer fandtes deri nogle faa hensuldrede Menneskebeen, sammensyet Birkebark, Fuglebeen, en betydelig Deel Træværk, hvoraf det største Furutræstykke er 3 Tommer i Diameter, fladt paa den ene Side og halvrundt paa de andre, $1\frac{1}{4}$ Alen langt, og et Stykke Enetræ 2 Alen langt, temmeligt tykt og lige.

19. I den ydre Bugt af Fuglebjerget ved Mortensnæs var en tidligere ikke aabnet Grav, hvis nordre Side var støttet til en Klippevæg, medens de övrige Sider vare dannede i den omgivende Steenurd. Gravens Længde vare $3\frac{3}{4}$ Alen, Bredde $2\frac{1}{4}$ Alen og Dybde $\frac{3}{4}$ Alen. Bunden bestod af mindre og større Steenheller. Op til Gravens Muur, der var dannet af löst paa hverandre lagte Stene, var der opreist store Steenheller rundt om, og en større saadan var opreist mod Hovedet og Födderne. Det over Graven nærmest liggende Tag havde hvilet paa de rundt om i Graven indvendig til Gravmuren opreiste Steenheller. Over Graven var fra Siderne skraas opad lagt 16 Lag Steenheller. Gravens Retning var fra V. til Ö. I Graven fandtes et stort Skelet (66 Tommer), liggende i den oprindelige nedlagte Stilling med Ansigtet opad vendt mod Ö. Skelettet var godt conserveret; under og paa Siderne af Hovedet var der endel Birkeriisqviste, hvorpaa dette sandsynligen har hvilet. Bag ved Hovedet tvert over Graven fandtes et Stykke Enetræ, der nu var en Alen langt. Paa venstre Side laae et Stykke af en Furu-Ski, hvis bageste Deel var fortæret; det fundne Stykke er den midterste Deel af Skien, hvorpaa Foden hviler, og det er fortæret paa det Sted, hvorigjennem Baandet gaar. Dette Skistykke er af samme Form, som de endnu brugelige og $1\frac{1}{4}$ Alen langt. Ved Siden heraf laae et tyndt, fladt Stykke Furutræ, formodentlig Levning af den anden Ski, og flere Stykker af ubarkede Birketræstokke (Skistavene). Paa samme Side midt i Graven fandtes en smuk udskaaet Hornskee. Ved Hovedet paa höire Side laae tvende Cranier af unge Ottere, en Kindtand

af en Ræv, Haandtaget af et Kastespyd af Horn og længere nede i Graven et til samme henhørende Hornstykke, prydet med Streger, og mellem disse 2de til Kastespydet hørende Sager saaes et fortæret Træskaft at have ligget. Endvidere fandtes Spor af en eller to ubarkede Birketræsstocke, et Stykke Enetræ, een Alen langt (Buen), 1 Kastespydspids af Reenhorn, 1 beskadiget og 1 ubeskadiget Fuglepiil af Been, Skaftet og den øverste Deel af en Hornskee, samt et fladt, tyndt Træredskab af Furu, der ved den øverste Ende er 3 Tomm. bredt og noget smallere tilspidset ved den modsatte Ende. I den bredeste Ende er anbragt 2de smaa hjerteformige Huller og omtrent paa Midten et. Det hele Redskab er $\frac{1}{4}$ Alen langt, og lignende Redskaber bruges baade af Lapper og Finner, skjönt nu sjeldnere, til at rende Garn eller Uldtraad igjennem. Fremdeles forefandtes et i mange Stykker knust Læggebeen af Reensdyr, endeel Fugle- og Fiskebeen og 4 Snegle samt Spor af syet Birkebark; et meget stort Stykke heraf laae ved Fødderne, hvori disse formodentlig have været udviklede. Lidt Tang fandtes ogsaa i Graven.

20. Ved Fuglebjergtet ved Mortensnæs fandtes en hidtil uaabnet Grav, hvis Retning var fra NV. til SO. Den nordre Deel af Graven dannedes af fast Bjerg, søndre Side af vedlagte Stene, som gave den övre Deel af Graven en lidt indadböiet og afrundet Form. Tverenderne vare ligeledes dannede ved at lægge Stene paa hverandre, og saavel til disse Mure som ellers indvendig rundt i Graven var der opreist Steenheller. Bunden bestod i den övre Deel af faste Klippestykker, dog imod Siderne af tynde, mindre Steenheller; i den nedre Deel, som laae $\frac{1}{4}$ Alen lavere, af ujevne toppede Steen. Graven, som var 17 Tommer dyb, $2\frac{3}{4}$ Alen lang, 18 Tommer bred i venstre Tverende og 15 Tommer i östre, indeholdt et godt bevaret Skelet, hvis Hoved hvilede mellem 2de paa skraas fra hver Side af Graven opreiste flade, smalle Steen, som neden til stödde sammen $\frac{1}{4}$ Alen fra Gravens øverste Ende. Hovedet var endnu omgivet overalt af et sammensyet

Hylster af Birkebark, og det laa med en liden Böining mod Venstre med Ansigtet opad vendt, mod SO. Armene laae udstrakte langs Skelettets Sider, og Födderne syntes at have ligget tæt sammensluttede. De af Liget endnu ufortærede Been vare, foruden det godt bevarede Cranium, höire Overarm og Skulderblad, nogle Ribbeen, Hofte og Bækken-, Laar- og Læggebeen; af Laarbenet var endel fortæret, dog var det ufortærede Stykke 11 Tommer langt; et lidet Stykke af venstre Overarm og Hofteben. Ved Siden af Skelettet fandtes overalt i Graven sammensyet Birkebark, men mere hvor Hænderne og Födderne havde ligget, hvilke formentlig efter den der forefundne Mængde Birkebark maae have været omhyggeligere omviklede end de andre Dele af Legemet, Hovedet undtagen. Desuden fandtes i Graven Levninger af Riisqviste og Tang. Omkring Skelettet, ved Hovedet, langs Siden og Födderne, fandtes 6 Snegle; ved Kraniet Hovedbeen og Ryghvirvler af Fisk, og ved Födderne paa venstre Side Overarmen af en Fugl (Maage), ligesom ogsaa enkelte Spor af Fjer og Naaletræ fandtes. Hvor Ligets Bryst havde ligget, laae en Steenhelle af uregelmæssig Form, 7—10 Tommer bred, og under denne en Plade af flere halvrunde, tvers afskaarne, langs Kanten sammensyede, Birkebarklag, og ovenpaa samme Steen en større rund Plade af heelt omkring Kanten sammensyede Birkebarklag. Disse 2de Stykker have formodentlig været lagt paa Brystet som Amulet. Gravens Dækning udvendig fra var gjort paa sædvanlig Maade, idet der fra Siderne var lagt over hverandre tagformigt skraat opå en Mængde Steenheller, og jeg antager at der her har været omtrent 8 saadanne Lag.

Resultatet af mine Undersøgelser med Hensyn til Begravelsesmaaden og Gravenes Indhold er:

1. At Lapperne, hvem de her forefundne Grave vel maae antages at tilhøre, have begravet deres Afdöde mellem Stene i

ordentlig tildannede Gravsteder eller ogsaa benyttet blot af Naturen tildannede, samt at disse Grave omhyggeligen have været tilkukkede med Steenheller, saa at Liget har ligget særdeles godt bevaret for ydre Indvirkning af Regn og Sne, saalænge Graven har været uaabnet.

2. At der i Regelen i hver Grav har kun været nedlagt eet Liig, og dette medgivet en eller anden Amulet.

3. At Liget med Omhyggelighed har været nedlagt i Graven, hele Hovedet bedækket af et af flere Lag sammensyet Birkebark-Hylster, hvilket vel ogsaa har været Tilfældet med Hænderne og Födderne, hvorimod Ligets övrige Dele kun have været omviklede med Birkebark. De Spor af Riisqviste, der ofte findes i Gravene endnu, synes at vise, at Liget enten har ligget paa dem, eller, maaskee sandsynligere, disse have været lagt over dette. Tangen har da vel været lagt under Liget.

4. At den Afdödes Jagtredskaber have været nedlagte. Ere kun Pile og Fiskekroge nedlagte, da findes de nu stedse liggende paa venstre Side ved Haanden. Er mere nedlagt (see Graven Nr. 19), da ere disse Jagtredskaber lagte paa höire Side, og de andre Sager, som Skiene, Skistavene, Kastespydet paa hver Side. Det af mig i mange tidligere aabnede Grave fundne Træværk, vilde have kunnet give Oplysning om, hvorvidt nogen bestemt Regel var fulgt med Hensyn til disse Sagers Nedlæggelse, da det, der nu findes, formodentlig er Fragmenter af Bue, Ski, Skistave, Kastespydsskafter og muligvis Kjærris. De mange Quartzstykker synes at være nedlagte i den Hensigt, dermed at slaae Ild.

5. At der ikke i alle Grave har været nedlagt ligemeget Træværk; men vistnok i alle er Buen bleven nedlagt.

6. At Flint maa have været sjelden, da der kun er fundet et lille Stykke af mørkagtig Farve, der muligviis har været en Pilespids; et Stykke Jern er fundet i en Barnegrav, og dette Stykke har stor Lighed med en Kastespydspids.

7. At der til den Afdöde er nedlagt hele Fiske, Fugle,